

MÁ VŽDY METODA PŘÍMÁ PŘEDNOST PŘED METODOU KOLIZNÍ? VZTAH KOLIZNÍHO PRÁVA A VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY OSN O SMLOUVÁCH O MEZINÁRODNÍ KOUPI ZBOŽÍ

ZDENĚK KAPITÁN

1. ÚVOD

První otázkou, kterou si je možno klást v souvislosti s nadepsaným tématem, je jistě otázka „Proč?“, respektive „Proč vůbec?“ Vztah mezi dvěma (tradičními) metodami úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem – mezi metodou přímou a kolizní – se přece zdá tak jasný a triviální. Upravuje-li stejný okruh právních vztahů norma kolizní (soubor kolizních norem) a současně norma přímá (soubor přímých norem), vede přímá norma k dosažení výsledku snadněji a efektivněji, neboť sama upravuje práva a povinnosti stran, zatímco norma kolizní je pouze normou o normě a cestu k věcné regulaci problému pouze zprostředkuje. Přestože je předchozí argumentace logická a věcně přesvědčivá, nelze na jejím základě vnímat vztah metody přímé a kolizní jednoduše a schematicky. Na to ostatně tuzemská věda mezinárodního práva soukromého upozorňuje po léta a za iniciátora diskuse nad tímto problémem lze jistě označit právě profesora Kučera, jemuž tato pocta náleží.¹

Tento příspěvek nehodlá řešit vztah mezi přímou a kolizní metodou komplexně, ale z pohledu Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen „Vídeňská úmluva“). V souvislosti se stále se rozvíjícím mezinárodním obchodem se právě tento pramen dostává znovu a znovu ke slovu a přestože je jím Česká republika (včetně své předchůdkyně České a Slovenské Federativní Republiky) vázána již přes patnáct let, vykazuje praxe stále jistě základní nedostatky jeho použití. Zcela jistě by nebylo patřičné se věnovat všem těmto praktickým aspektům, není zde ani dostatek prostoru pro detailní řešení všech kritérií působnosti Vídeňské úmluvy.² S ohledem na cíl vytčený použitím názvu tohoto příspěvku bude věnována pozornost vztahu metody kolizní a přímé z pohledu potřeb a zkušeností praxe.

¹ K tomu viz Kučera, Z.: Druhy právních norem upravujících mezinárodní obchod a jejich vzájemný vztah. Právnick, 1985, str. 1099 a násl.

² Těm se věnuje komplexně například in Rozehnalová, N.: Právo mezinárodního obchodu. 2. vydání. Praha: ASPI, 2006. Str. 245 a násl. V podrobnostech lze na tento pramen proto plně odkázat.

2. ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ PŮSOBNOSTI VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY

Vídeňská úmluva se používá ve smyslu čl. 1 odst. 1 na:

- a) **mezinárodní** – mezinárodní prvek je úmluvou zvlášť definován a musí spočívat ve skutečnosti, že strany mají místa podnikání na území různých států; nepřihlíží se přitom ke státní příslušnosti osoby (čl. 1 odst. 3 úmluvy); s ohledem na výslovný požadavek místa podnikání lze odvozovat, že kvalifikačním kritériem „mezinárodnosti prvku“ není stát (registrovaného) sídla,
- b) **koupi** – za koupi nelze považovat jen emptio – venditio ve smyslu tradičně chápanem v římskoprávním pojetí tohoto závazku (tedy převod vlastnického práva k předmětu koupě za úplatu, jak ostatně plyne i z vymezení základních povinností prodávajícího a kupujícího v čl. 30 a 53 Vídeňské úmluvy), ale též závazky, které s takovým závazkem souvisejí – ve smyslu čl. 3 odst. 2 Vídeňské úmluvy jde o vykonání prací nebo poskytnutí služeb, pokud netvoří převažující část závazků strany dodávající zboží; tím Vídeňská úmluva významně zasahuje do okruhu vztahů, které jsou jinak běžně považovány za smlouvu o dílo,³
- c) **zboží** – právní termín zboží není Vídeňskou úmluvou výslovně definován; je za ně však obecně akceptována movitá věc (movité věci)^{4,5} s výlukami, které jsou uvedeny v čl. 2 Vídeňské úmluvy (případ tzv. spotřebitelské koupě a vyloučení některých vymezených komodit).

Jestliže je závazek mezinárodní kupní smlouvou ve shora uvedeném smyslu, pak se Vídeňská úmluva použije, pokud:

- a) se buď **místa podnikání** smluvních stran nacházejí **na území různých smluvních států** Vídeňské úmluvy [čl. 1 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy]; v takovém případě má Vídeňská úmluva povahu přímé úpravy,⁶ neboť se používá z pohledu obou dotčených států bezprostředně.
- b) nebo se **má použít práva smluvního státu podle ustanovení mezinárodního práva soukromého** [čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy]; mezinárodní právo soukromé tedy může standardně na právo smluvního státu odkázat:
 - b1) na základě kolizního kritéria, jehož navázání používá hraničního určovatele lex electa, tedy **na základě volby práva** stran podle čl. 3 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy,
 - b2) na základě objektivního kolizního kritéria nejužšího spojení podle čl. 4 odst. 1 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, jemuž podle

³ Srov. § 410 odst. 2 obchodního zákoníku, který převzal pro určení hranice mezi kupní smlouvou a smlouvou o dílo právě pravidlo podle čl. 3 Vídeňské úmluvy, ale mírně je modifikoval a jako smlouvu o dílo nepřímě definoval jakoukoliv dodávku, s níž je spojena montáž. Pokud by stejné pravidlo zvolila i Vídeňská úmluva, došlo by tím k výraznému snížení dosaženého unifikačního efektu – úmluva by se totiž nepoužila na velkou část vztahů, které v současné době reguluje; tak by se při dodání stroje v hodnotě 100 000 EUR úmluva nepoužila jen proto, že by dodávka zahrnovala také montáž, byť v hodnotě 100 EUR.

⁴ K tomu viz Hager, G. in Schlechtriem, P. (ed.): Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht. München: C. H. Beck, 1990. Str. 7, marg. č. 20.

⁵ To ostatně vyjádřil v § 409 i obchodní zákoník, jenž převzal koncepci smluvního typu „kupní smlouva na zboží“ a výslovně stanovil, že zbožím je movitá věc.

⁶ Shodně: Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé. 6. vydání. Brno: Doplněk, 2004. Str. 213. Rozehnavlová, citované dílo, str. 256.

základní domněnky uvedené v čl. 4 odst. 2 zmíněné úmluvy odpovídá právo domicilu té strany, která poskytuje v rámci závazkového vztahu charakteristické plnění, tj. v případě kupní smlouvy **právo místa sídla prodávajícího**.

Tento případ použití lze považovat za situaci, kdy Vídeňská úmluva nepředstavuje přímou metodu úpravy – nepoužívá se totiž bezprostředně, z pohledu obou států „současně“. V této situaci lze souhlasit se závěrem, že Vídeňská úmluva má povahu „pouze“ věcných norem mezinárodního práva soukromého,⁷ tj. norem regulujících hmotněprávně (věcně) vymezený okruh soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem s tím, že tato úprava je zvláštní právě jen pro vztahy s mezinárodním prvkem.

Použití Vídeňské úmluvy ve smyslu kritéria podle písmene a) je bezproblémové, je založeno na určité reciprocitě – státy obou míst podnikání projeví vůli regulovat mezinárodní kupní smlouvu právě způsobem vyjádřeným ve Vídeňské úmluvě. Proto tato koncepce nenaráží zásadním způsobem na problém nepředvídatelnosti, neboť obě smluvní strany podnikají na území státu, jehož součástí právního řádu je také Vídeňská úmluva. Jinak to však lze vnímat v případě uvedeném pod písmenem b).⁸ Není-li zajištěna jakási „vzájemnost“ vůle států regulovat mezinárodní kupní smlouvy právě způsobem provedeným Vídeňskou úmluvou, lze to vnímat jako projev určité nejistoty pro obchodníky a zejména jako způsob, jak je jednostranně nucen subjektům podnikajícím ve státech, které nechtěly regulovat tento typ závazků způsobem vlastním Vídeňské úmluvě, právě režim Vídeňské úmluvy. Tato otázka je řešitelná prostřednictvím výhrady podle čl. 95, o níž bude pojednáno níže sub 3. Lze však vyslovit názor, že v tomto případě jde skutečně spíše o respektování zájmů státu spíš než o ochranu obchodníků. Jakýkoliv vstup na zahraniční trh přináší riziko neznalosti cizího práva, jež bude muset být ve větším či menším⁹ rozsahu použito vždy. Pak už je jen marginální problém, zda tvoří cizí právo vnitrostátní právní předpis (zpravidla soukromoprávní kodex), nebo Vídeňská úmluva. Z hlediska ryze praktického je navíc pro českého obchodníka lepší variantou použití Vídeňské úmluvy, než cizího soukromoprávního kodexu, neboť rysy její úpravy převzal do své koncepce rovněž obchodní zákoník při regulaci kupní smlouvy a některých obecných otázek obchodního závazkového práva a občanský zákoník při regulaci uzavírání smluv. Je proto našemu uvažování bližší.

3. VYBRANÁ PROHLÁŠENÍ (VÝHRADY) K VÍDEŇSKÉ ÚMLUVĚ

V části čtvrté Vídeňské úmluvy, která reguluje právní život této mezinárodní smlouvy a je tedy oblastí regulace vztahů mezi státy (mezinárodním právem veřejným), jsou upraveny v čl. 92 až 96 různé typy prohlášení (výhrad). Institut výhrad^{10,11}

⁷ Op. cit. detto.

⁸ K těmto otázkám shrnujícím způsobem viz Kučera, dílo citované sub detto, str. 211 až 213.

⁹ V závislosti na tom, zda se podle volby práva či podle objektivního kolizního kritéria používá právo vlastní, či právo jiné (druhého smluvního partnera či třetího státu).

¹⁰ Některé podrobnosti viz in Achilles, W.-A.: Kommentar zum UN-Kaufrechtsübereinkommen. 1. vydání. Neuwied – Kristel: Lucherhand, 2000. Str. 264 a násl.

¹¹ Viz Piltz, B. in Westphalen, F. von: Handbuch des Kaufvertragsrechts in den EG-Staaten. Köln: Schmidt, 1992. Str. 7.

umožňuje získat větší podporu pro akceptaci mezinárodní smlouvy.¹² Ačkoliv byla Vídeňská úmluva sjednána a přijímána s cílem o dosažení co možná nejširšího konsenzu napříč právními řádami a právními systémy,¹³ stále existují dílčí otázky, které by se mohly stát důvodem pro nepřijetí této mezinárodní smlouvy některými státy.¹⁴ Výhrady, které lze pro běžnou podnikatelskou praxi považovat za nejzásadnější, jsou však tyto:

A. VÝHRADA K ČÁSTI II (VÝHRADA PODLE ČL. 92 VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY)

Zmíněný čl. 92 Vídeňské úmluvy umožňuje učinit smluvním státům výhradu k části II (Uzavírání smlouvy) a k části III (Koupě zboží). Mohlo by se zdát, že připuštění vyloučení části III je zjevně proti cíli Vídeňské úmluvy – tj. regulovat koupi zboží. Není tomu tak, poněvadž unifikáční význam části I (Předmět úpravy a obecná ustanovení) a části II je sám o sobě natolik zásadní, že podstatně usnadňuje realizaci mezinárodního obchodu. V současné době však neexistuje smluvní stát, který by výhradu k části III učinil.

Výhradu k části II učinily Dánsko, Norsko, Švédsko a Finsko. V jejich případě se tedy namísto Vídeňské úmluvy použije pro regulaci procesu uzavírání smlouvy kolizní právo.¹⁵

B. VÝHRADA K ČL. 1 ODS. 1 PÍSM. B) (VÝHRADA PODLE ČL. 95 VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY)

Čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy, jak byl výše zmíněn, umožňuje efekt obdobný jevu nazývanému účinek erga omnes, tj. situace, kdy smluvní stát používá mezinárodní smlouvy na všechny vztahy spadající do rozsahu jeho působnosti bez ohledu na to, zda je vázán takovou mezinárodní smlouvou také druhý (další) stát, jehož se regulace dotýká. O ryzí účinek erga omnes v tomto případě se nejedná, neboť smluvní stát mezinárodní smlouvy zde neaplikuje mezinárodní smlouvu „aktivně“, ale smlouva se používá v důsledku odkazu mezinárodního práva soukromého pouze „pasivně“.

Mezi státy, které tuto typovou výhradu učinily, patří také Česká republika, Slovensko, z významnějších států pak dále USA a částečně také Čína. Německo učinilo tuto výhradu podmíněně,¹⁶ neboť obsah jeho výhrady stanoví, že nebude aplikovat čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy ve vztahu ke státu, který učinil výhradu, podle které nebude aplikovat Vídeňskou úmluvu podle čl. 1 odst. 1 písm. b).

¹² Na http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html je k dispozici aktuální přehled smluvních států a výhrad učiněných k Vídeňské úmluvě. Tento příspěvek čerpá právě odtud.

¹³ Čehož důsledkem v některých případech vysoká abstraktnost pravidel, jež mnohdy ztěžuje aplikace úmluvy praxí.

¹⁴ Státem, který nepřekonal své negativní postoje ani s využitím přípustných výhrad, je Spojené království.

¹⁵ De lege lata čl. 8 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) odkazující podle základního pravidla v odst. 1 na obligáční statut.

¹⁶ Upon ratifying the Convention, Germany declared that it would not apply article 1, paragraph 1 (b) in respect of any State that had made a declaration that that State would not apply article 1, paragraph 1 (b).

4. KONKLuze (DŮsledky APLIKACE VÝHRAD)

4.1 V SOUVISLOSTI S VÝHRADOU K ČL. 1 Odst. 1 PÍSM. B) VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY

Vycházíme-li z toho, že existuje závazek, který lze charakterizovat jako mezinárodní koupi zboží podle návěti čl. 1 odst. 1 Vídeňské úmluvy (viz výše), mohou nastat mezi jinými následující situace:

- A. Subjekty závazku jsou podnikatelé podnikající na území různých smluvních států Vídeňské úmluvy (například Čech a Němec). V takovém případě se Vídeňská úmluva použije ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. a) Vídeňské úmluvy a zmíněná výhrada je irelevantní.
- B. Subjekty závazku jsou podnikatelé, z nichž jeden – prodávající – podniká na území smluvního státu Vídeňské úmluvy (Čech) a druhý – kupující – na území nesmluvního státu (Skot, resp. Brit). Strany přitom nezvolily ve své smlouvě právo. Závazek se řídí podle kolizního práva českým právem,¹⁷ v takovém případě se však Vídeňská úmluva nepoužije, poněvadž čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy nelze použít s ohledem na výhradu České republiky k tomuto ustanovení.
- C. Subjekty závazku jsou podnikatelé, z nichž jeden – prodávající – podniká na území smluvního státu Vídeňské úmluvy (Čech) a druhý – kupující – na území nesmluvního státu (Portugalec). Strany si zvolily ve své smlouvě francouzské právo. Závazek se řídí tedy podle volby francouzským právem,¹⁸ v takovém případě se Vídeňská úmluva použije, neboť Francie je smluvním státem a výhradu k čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy neučinila.

Je nasnadě otázka, zda použití či nepoužití Vídeňské úmluvy v případech B. a C. není vázáno také na způsob řešení sporu a na místo řešení sporu (forum). Forma řešení sporu (soudní či rozhodčí řízení) by nemělo otázku použití Vídeňské úmluvy ovlivňovat, neboť použití právního předpisu se odvíjí od podmínek teritoriality a temporality, tedy účinnosti v určitém místě a čase. Reálný rozdíl je spíše v obecně známé vůli rozhodčích soudů inklinovat k používání nestátních prostředků regulace;¹⁹ legitimnost a legálnost jejich použití se přesto musí opírat o úpravu platnou v místě řešení sporu. Zůstává tedy otázka, zda závěr vyslovený pod jednotlivými body B. a C. nezávisí na tom, zda bude spor projednáván na území státu, který učinil výhradu k čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy, nebo ne.

Vyděme z reálné situace: český prodávající a skotský kupující ve své kupní smlouvě zvolili francouzské právo a v rozhodčí smlouvě povolaly Mezinárodní rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži. Použije se Vídeňská úmluva? Vzhledem k tomu, že strany zvolily francouzské právo a jeho součástí je také Vídeňská úmluva, pak se tento právní předpis použije ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy a rozhodčí soud nemá důvod jeho použití odmítat.

Řekněme, že v případě stejného závazku však v průběhu kontraktačních jednání došlo k tomu, že ve smlouvě zůstala volba francouzského práva,²⁰ rozhodčí smlouva

¹⁷ Zmíněný čl. 4 odst. 1 a 2 úmluvy Řím I.

¹⁸ Zmíněný čl. 3 úmluvy Řím I.

¹⁹ Podrobněji a v širších souvislostech viz Rozehnalová, cit. dílo, str. 197 a násl.

²⁰ K některým aspektům volby práva v souvislosti s Vídeňskou úmlouvou viz Harris, J. in Fawcett, J. – Harris, J. – Bridge, M.: *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*. 1. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2005. Str. 653 a násl.

však nebyla sjednána. Bude-li podávat žalobu Čech do Skotska,²¹ pak bude skotský soud, tedy soud nesmluvního státu Vídeňské úmluvy, určovat právo rozhodné podle kolizních norem. Ve smyslu čl. 3 úmluvy Řím I bude soud respektovat volbu francouzského práva. Součástí francouzského práva je také Vídeňská úmluva, která má aplikační přednost před úpravou souzené věci v Code Civil, proto by měla být použita, pokud jsou splněna kritéria její působnosti. Vzhledem k tomu, že Francie neučinila výhradu k čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy, je na místě ji použít. Nabízí se, zda by nebylo možno vznést výhradu veřejného pořádku (o což praxe často usiluje ve snaze používat výhradu veřejného pořádku jako všelék na věcně se nehodící kolizní řešení), a tak v roli skotského soudu odmítnout použití francouzského práva (Vídeňské úmluvy). Lze však jen těžko hledat věcné odůvodnění konkrétního rozporu s veřejným pořádkem. Veřejný pořádek nelze stavět jen na tom, že Spojené království se nestalo smluvním státem Vídeňské úmluvy. Rozdílnost právních úprav různých států sama o sobě nepředstavuje důvod pro odepření použití cizího práva; výhrada veřejného pořádku by se tak stala prostředkem sjednocování práva, jímž být nemá. K obdobnému závěru lze dospět i v případě, že by skotský partner zažaloval Čecha v České republice. Rovněž český soud by určoval právo rozhodné podle stejné kolizní úvahy, rovněž by dospěl k francouzskému právu, v jehož rámci by řešil konflikt mezi použitím vnitrostátního předpisu a mezinárodní smlouvy. Situace je snad odlišná jen v tom, že Česká republika je současně také smluvním státem Vídeňské úmluvy a v případě, že by bylo uvažováno a použití výhrady veřejného pořádku, by byla situace o to těžší, že by bylo třeba zdůvodnit odmítnutí použití „cizího“ právního předpisu, jehož obsah je totožný s obsahem vlastního práva. V diskusích lze zaslechnout návrh, že Česká republika by mohla argumentovat při vznesení výhrady veřejného pořádku tím, že by bylo v rozporu s principem právního státu, jehož součástí je také respektování norem mezinárodního práva,²² kdyby nutila Spojené království nepřímou aplikovat závazky z mezinárodní smlouvy, k nimž se tato země sama nezavázala, a tak by došlo k zásahu do její suverenity a svrchované rovnosti. Tento argument posiluje fakt, že Česká republika v minulosti odmítá účinky erga omnes u jiných mezinárodních smluv.²³ Tento argument je však velmi pochybný, neboť popírá podstatu fungování veřejného pořádku jako fenoménu, který programově slouží k ochraně tuzemských hodnot před nepříznivými účinky použití právních předpisů cizích právních řádů. V tomto případě bychom však snahu chránit cizí stát falešně považovali za tuzemskou hodnotu (být definovanou jako respektování principu právního státu).

4.2 V SOUVISLOSTI S VÝHRADOU K ČÁSTI II VÍDEŇSKÉ ÚMLUVY

Konstruujme ještě další situaci. Mezi českým prodávajícím a dánským kupujícím vznikl závazek týkající se mezinárodní koupě zboží ve smyslu návěti čl. 1

²¹ Vzhledem k tomu, že je tam domicil žalovaného podle čl. 2 odst. 1 nařízení Brusel I, nebo – v závislosti na obsahu smlouvy – místo plnění ve smyslu čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I.

²² Srov. Preambuli Ústavy, kterou využívá v některých případech Ústavní soud (zejména v jeho minulosti II. senát) jako prostředek pro prosazení mezinárodněprávních závazků.

²³ Například v případě Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů se jednalo o výhradu k čl. I odst. 1.

odst. 1 Vídeňské úmluvy. Součástí dánského práva není část II Vídeňské úmluvy, neboť Dánsko učinilo výhradu, součástí českého práva část II Vídeňské úmluvy je. Použije se tedy k posouzení procesu uzavírání smlouvy pravidel Vídeňské úmluvy, či nikoliv? Dánsko zcela jistě částí II vázáno není, proto se vyřeší otázka kolizně. Ve smyslu již zmíněné kolizní úvahy podle úmluvy Řím I se bude posuzovat platnost podle českého práva. Součástí českého práva je také Vídeňská úmluva. Bude mít přednost před úpravou kontraktace v občanském a obchodním zákoníku z titulu aplikační přednosti Vídeňské úmluvy, pokud část druhá Vídeňské úmluvy byla transformována do českého práva? Nikoliv. Vzhledem k tomu, že Dánsko se nepovažuje pro část II za smluvní stát (čl. 92 odst. 2 Vídeňské úmluvy), nelze použít Vídeňskou úmluvu. Nejsou totiž podle českého práva splněna kritéria aplikovatelnosti Vídeňské úmluvy – čl. 1 odst. 1 písm. a).

Situace by však ale byla jiná, pokud by si Dán a Čech zvolili rakouské právo. Rakousko neučinilo žádnou výhradu k Vídeňské úmluvě, proto by se použilo části II Vídeňské úmluvy jakou součástí rakouského práva, a to ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) Vídeňské úmluvy.

5. ZÁVĚR

Tento příspěvek chtěl na dvou vybraných výhradách k Vídeňské úmluvě demonstrovat, že aplikační kritéria Vídeňské úmluvy jsou složitější, než se na první pohled může zdát a že je při jejich aplikaci třeba postupovat důsledně a obezřetně.²⁴ Důležitost této materie zakládá skutečnost, že aplikace uvedených výhrad ovlivňuje právní režim závazku. Je podstatný rozdíl (zejména pro českého obchodníka samotného), zda má být na vztah použit cizí právní předpis, nebo pro něj v zásadě pochopitelná a svou konstrukcí přístupná Vídeňská úmluva.

Kolizní právo v souvislosti s aplikací výhrad k Vídeňské úmluvě plní roli identifikátoru určujícího, jako součást kterého právního řádu má být Vídeňská úmluva použita. Nelze proto – jak plyne z průběžných závěrů – vyslovit tezi, že kolizní metoda úpravy nemá v souvislosti s použitím metody přímé místo, resp. že kolizní metoda je použitelná až tam, kde přímou metodu použít nelze. Právě rozebírané situace potvrzují, že z hlediska časového představují kolizní i přímá metoda koordinující elementy.

²⁴ K některým dalším zásadním nedostatkům z pohledu aplikační praxe viz i Rozehnalová, N.: Aplikace unifikovaného hmotného práva upravujícího mezinárodní kupní smlouvu. Časopis pro právní vědu a praxi č. 2/2003, str. 22 a násl.